ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

רש"י — ר"ן — פד. — מוסף רש"י

איתיביה רבא לרב נחמן. דאמר בעל לאו בכלל בריות הוא: **והתנן נטולה מן היהודים.** לכשתתגרש אסורה לישא דהכי קאמרה ונטולה אני מן היהודים שלא אהנה (ג) מתשמישו דהיינו דומיא דהנאת תשמישן עלי וכדרב דאמר כל כי האי גוונא חייל נדרא. והשתא מיהדר לאיתויי מיונתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נטולה אני מן היהודים הוי בעל בכלל ואיתסר ליה מתשמיש והוו להו דברים שביש לביה ואהכי יפר כל זמן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חיילא נדרא כשאר דברים שביש לביה היינו דקתני ותהא נטולה מן היהודים לכשתצא ברשותו של זה שאינה יכולה לישא לאחרים: **אלא אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות.** ותפשוט דכי אמרה ונטולה אני מן היהודים הלא הוי בעל בכלל (ג) משום דאמרינן נדרי עינוי נפש הוא הואיל ולכשתתגרש אי מתאלמן לא מוכל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עינוי נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עינוי נפש דידה והואיל ועינוי נפש איתון אמאי יפר חלקו כשתצא מתחתיו אינו עינוי נפש דידה לגמרי כשאר נדרי עינוי נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא ובנדרים שביש לביה הוא. מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הוה אמינא דתשמיש עינוי נפש הוא ולא כרב נחמן דאמר לעיל דתשמיש דברים שביש לביה הוא אלינא דר' יוסי: **שאני הכא דמוכחא מילתא דעל היתרא קאסרה נפשה.** כלומר אבעל קאסרה נפשה משום לדידיה היא דמשתרית אבל לשאר עלמא לא אצטריכא למידר אלא קא משתרית (ד) בהכי דאשת איש היא: **והתניא בברייתא.** הרי פירקין דבמעשר עני מצי לאיתהנויי: **ר' אליעזר אומר.** הלוקח פירות מעם הארץ בשנה השלישית ונא לו להפרים מעשר עני אינו צריך לקרות עליו שם מעשר עני דלמעשר ראשון ליכא למימס דליתי לו ראיה דלא יהביה עם הארץ וליתיב ליה ולתרומה ליכא למימס דלא נחשדו עמי הארץ על התרומה דאית בה עון מיתה ומעשר שני ליכא בשנה השלישית אבל בתרומת מעשר מיתייב דלא למדנו בה עון מיתה אלא (ה) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה בפירוש מיתה מש"ה לא ליית ע"ה [להיקשא] ולא מפרים ממנה תרומת מעשר ועל (אותו) מעשר עני אין צריך לקרות עליו שם מעשר: וחכ"א

איתיביה רבא לרב נחמן ובעל לאו בכלל בריות הוא (ה)והתנן נטולה אני מן היהודים יפר חלקו ותהא משמשתו ותהא נטולה מן היהודים ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש הן ויפר לה לעולם (ו) אימא לך שאני הכא דמוכחא מלתא דעל היתרא קאסרה נפשה: יכולה ליהנות בלקט שכחה ופאה: ולא קתני ובמעשר עני והתניא (ז)בברייתא ובמעשר עני (ז)אמר רב יוסף ל"ק הא רבי אליעזר הא רבנן דתנן (ז)ר"א אומר אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עני של דמאי וחכ"א

בכלל ובריתא דמייתינן בפ"ק דב"ב דייקא נמי הכי דתניא התם (דף ח.) המודר הנאה מאנשי העיר ובא אדם אחד ונשתהא עמם כל ששהא אם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שנדר אסור בו וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם בפ"ט מהלכות נדרים (הלכה ח) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ן ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם בכלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינן בכלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דיתיב בגמרא דילן אבל לא לסמוך על הירושלמי בהלכתיה ובטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר בגמרא דילן אבל דנזיל אף בתר אמירה מסיק מדל"ע: **אפילו בא לרב נחמן וכו' נטולה אני מן היהודים.** שאסרה הנאת תשמישם עליה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא מיהו לא הוי בכלל איסור: **שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קא אסרה נפשה.** לעולם בעלמא לאו בכלל בריות הוא אבל הכא כשאוסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נטולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל איסורא דאהיתרא קאסרה נפשה דבאיסורא למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת וכיון דליתא לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמישו הלכך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נמחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא. ומיכא נמחי דגרסי ואי אמרת בעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים אין הבעל בכלל ג"כ אי אפשר לומר דמתשמיש קאמרה דהא בלא נדרה נמי מיתסרא בהנאת תשמישה אלא ע"כ נטולה אני מהנאת פירותיהם קאמרה וא"כ נדרי עינוי נפש איתון ויפר לה לעולם דהא אמיקנא בריש פירקין [שם] דמפר בין לעצמו בין לאחרים דליכא למימר נטולה אני מהנאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אבל אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא אלא אי אמרת דבעל בכלל בריות הוא אלא אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא ולא יפר חלקו ומפרקינן שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קאסרה נפשה דנטולה אני מן היהודים אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות הכא הוי משום דמוכחא מילתא דאהיתרא דהייתו תשמיש דבעל קאסרה נפשה: **אין אדם צריך (לקרות שם על מעשר עני) [לקרות שם על מעשר עני] של דמאי.** הלוקח מעם הארץ צריך לעשר ולתרום תרומת מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה דנודר מיורדי הים לאחר שלשים ויש כאן אדם שבשעת נדרו הוא מיורדי הים ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיושבי יבשה דתלי ליה אלא דאינתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולדידן דקי"ל כר' עקיבא אסור בו כיון שהיה מיורדי הים בשעת נדרו ולכתיבא הא ירושלמי בהלכות הרמב"ן ז"ל בפרק אלו נדרים ולדכתיבנא לה נמי לעיל (דף ב.) וכיון דתלי ליה להאי דינא בפלוגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דבאותן שהיו בשעת נדרו יורדי הים ואח"כ נעשו יושבי יבשה אסור לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל הכי נמי כי הוי איכא דהייתו באותן בני אדם שהיו בשעת נדרו יושבי יבשה ולאחר מכן נעשו יורדי הים אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע ולפוס האי פירושא דפרש"י לא אתי האי ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא מסקינן דהכי דבעל לאו בכלל בריות בשעה שנדרה אפי' הכי כשנתגרשה אסורה בו מפני שחזר להיות בכלל בריות אלמא לאו בתר אמירה בלחוד אזלינן. וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל דאזיל בתר שעה שנדר חל בה ומש"ה קתני דנתגרשה אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא בהאי פירקא כר"ע דתנן לקמן [פח:] אמרה הריני נזירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אין יכול להפר אלא ודאי כי קתני דנתגרשה אסורה לבעלה אפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא אתי כירושלמי. ונראה לי דליכא למימרא בהא אגמרא דבני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפוס גמרין אסור בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו בשעת הנדר בין בבני אדם שהיו בכלל לשונו לאחר מכן וסברייה דר' עקיבא לא קשיא אהא מלתא כלל משום דהא מילתא תליא בלשון בני אדם וגמרא דילן סברינן דבכלל לשון בני אדם כולהו בכלל ור"ע במילתיה בתר דרשא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך התם לשון בני אדם כלל וירושלמי לא סברי הכי אלא סברי דהעודר מיורדי הים ודאי להנהו דהוו יורדי הים בשעת עיקר נדרו קא מכוין ומש"ה ליתא למידק אלא לידע אחו שעה הוא עיקר נדרו אם שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן התם דתלי בפלוגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבא. האי הוא פירושא דירושלמי ומאן דלא מפרש ליה הכי לא סבר ליה מידי. ובגמרא דילן סברינן דלא תליא בהא מלתא כלל אלא בלשון בני אדם שכולן בכלל לשונו בשעת חלות הנדר אבל בשעת אמירה אינו בכלל לשונו אבל אם בא אדם אחר ונשתהא עמם כל ששהא אם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי אפילו בא לעיר אחר שנדר אסור בו וכ"כ הרמב"ם ז"ל סתם בפ"ט מהלכות נדרים (הלכה ח) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ן ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בבני אדם שהם בכלל לשונו בשעת אמירה אע"פ שאינן בכלל לשונו בשעת חלות הנדר דהאי דיתיב בגמרא דילן אבל לא לסמוך על הירושלמי בהלכתיה ובטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם בני אדם שהם בכלל בשעת חלות הנדר בגמרא דילן אבל דנזיל אף בתר אמירה מסיק מדל"ע: **אפילו בא לרב נחמן וכו' נטולה אני מן היהודים.** שאסרה הנאת תשמישם עליה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא מיהו לא הוי בכלל איסור: **שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קא אסרה נפשה.** לעולם בעלמא לאו בכלל בריות הוא אבל הכא כשאוסרת עליה הנאת תשמיש ואומרת נטולה אני מן היהודים ע"כ דעתה הוא שיהא בעל בכלל איסורא דאהיתרא קאסרה נפשה דבאיסורא למה לה למיסר כבר אסורה ועומדת וכיון דליתא לה היתרא אלא בתשמיש בעלה ע"כ עיקר נדרה הוא לאסור הנאת תשמישו הלכך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נמחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים אין הבעל בכלל ג"כ אי אפשר לומר דמתשמיש קאמרה דהא בלא נדרה נמי מיתסרא בהנאת תשמישה אלא ע"כ נטולה אני מהנאת פירותיהם קאמרה וא"כ נדרי עינוי נפש איתון ויפר לה לעולם דהא אמיקנא בריש פירקין [שם] דמפר בין לעצמו בין לאחרים דליכא למימר נטולה אני מהנאת פירותיהם של יהודים בעודן שלהן קאמרה אבל אי אמרת דבעל לאו בכלל בריות הוא אלא אי אמרת דבעל בכלל בריות הוא ולא יפר חלקו ומפרקינן שאני הכא דמוכחא מילתא דאהיתרא קאסרה נפשה דנטולה אני מן היהודים אי אמרת דבעל לא הוי בכלל בריות הכא הוי משום דמוכחא מילתא דאהיתרא דהייתו תשמיש דבעל קאסרה נפשה: **אין אדם צריך (לקרוס פרומס מעשר)** [לקרות שם על מעשר עני] **של דמאי.** הלוקח מעם הארץ צריך לעשר ולתרום תרומת מעשר ונותנה לכהן ומעשר ראשון גופיה לפי סברת המקשה מקשה כמו כן מאי תהא מסתפחו דקתני כיון דלאו בתשמיש ותעמוד מתחתיו דלא תלא ולקי אמצעה ראשונה דאמר תנא: אין אדם צריך לקרות למעשר עני של דמאי:

מעכבו

מסורת הש"ס

(א) נקמן 5: [לעיל פח:]. (ב) [מוספתא פ"ז]. (ג) [מכות מז: ע"ש]. (ד) דמאי פ"ד משנה ג מכות מז:.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לעולם שאני הכא כפ"ל ותיכוס איתא לך נמתק: (ב) רש"י ד"ה ותהא וכו' מתשמישן דהייתו וכו' והוה לה דברים שביש וכו' והייתו דקתני: (ג) ר"ה אלא אי אמרת וכו' דלא הוי בעל בכלל וא"כ בע"כ יפר חלקו דקתני היינו לאחר שתתגרש משום דאמרינן וכו' הואיל דלכשתתגרש וכו' וכשתצא מתחתיו וכו' ומאן דפריך הכי פכ"ל ליה וכו' דאמר לעיל. נ"ב תחלת דף כא: (ד) ר"ה שאני הכי וכו' קא משתרית לדור לאשת איש: (ה) ר"ה רבי אליעזר וכו' אלא מהיקשא. נ"ב וברש מפכת דמאי פירש הרב ברטנורה משום דאמה מ' פיוצרת כל הכרי ע"כ מפרש ע"ש תרומה גדולה ולא תרומת מעשר:

פירוש הרא"ש

שאני הכא דמוכחא מ"ל"א ב'. דבעלמא לא הוי בעל בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דהוי בכלל יהודים שאינה נריכה לאסור עצמה אלא ממי שהיא מותרת לו ר"ג ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עינוי נפש איתון ויפר לעולם וה"ק דאי בעל לא הוי בכלל בריות ג"כ נטולה אני מן היהודים אלא לענין הנאה קאמרה דבלאו הכי אסורה לה אלא אסורה הנאת עולם עליה ויהו נדרי עינוי נפש ויפר לעולם ואמאי קאמר ותהא נטולה מן היהודים ואע"ג דאמרינן כיון דבעל לאו בכלל בריות הוא אינו יכול להפר אלא משום קונם שאני נהנה לבריות ומותרת בפירותיהן כדפי' לעיל אבל נטולה אני מן היהודים משמע מפירותיהן הלכך אסורה לה אף אם יתכרם לאחרים ומשמעתו לא קשיא ליה דה"ק יפר חלקו שתהא מותרת ליהנות מן היהודים בעודה תחתיו ותעמוד אצלו ותשמטנו: **ושני שאני הכא דמוכחא מ"ל"א.** כלומר ליתא דנטולה אני מן היהודים משמע דמתשמש קאמרה ובעל הוה בכלל דאהיתרא קאסרה נפשה ולישא קמא מרווח ופשוט יותר אלא דאמשר דקשה להו משום דאיכא למימר דלעולם בעל לאו בכלל בריות הוא ואמאי דצריך להפר חלקו כדר"ג דלעיל נבי הכהן ריהטא דעלמא בעל בכלל בריות הוא ולכך נדחקו לעשות נירסא אחרת: **אין אדם צריך לקרות שם לשעשר עני של דמאי.** הלוקח מעה"ה צריך להפרים מעשר ראשון ומעשר שני מספק אבל מעשר עני אין צריך:

מוספות

ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא. כי נדרה נטולה אני מן היהודים פירוש מתשמיש היהודים מאחר יהודים קאמרה ואמאי צריך להפר מלקו והא לא אסרה נפשה אלא מעאחר יהודים: **שאני הכא דמוכחא מ"ל"א.** שמתחוטת לאסור עצמה מתשמיש המותר לה דהייתו תשמיש הבעל ולכך צריך להפר חלקו ואית ספרים דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נטולה אני מן היהודים לאו תשמיש קאמרה שהרי אסורה בתשמישם אלא נדרה אלא ה"ק נטולה הנאתי מפירות היהודים אלא אהנה מהם אף כי לא יהא שלהם וא"כ הוי עינוי נפש דהא אמרינן (לעיל דף פכ:) כשאין פרנסתו אלא ממנו יפר דהא ליכא למימר דאמרה קונם נהנה מן הבריות דוקא בעודו שלהם אבל ממה שיקח הבעל מהם תהנה א"כ אמאי יפר בעודה תחתיו תפי' ניט לביה לא הוי כיון שיכל הבעל להניח ממקום שילה הר"ר יונה כ"ש ויפר לה לעולם אף אחר שיגרשה ואמאי תהא נטולה מן היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכי אמרה נטולה אני מן היהודים מתשמיש קאמרה והוי כיון לביה ומשני שאני הכא דמוכחא מילתא דהתורה אסרה וכי נמי בעל לאו בכלל בריות הוא אלא דמוכחא מילתא דהתורה אסרה נפשה דנדרה אלא אי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא אלא אי אמרת בעל בכלל בריות הוא

פד: ר"ן ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים רש"י

מעכבו לעצמו אחר שהפרישו שהרי מותר לזרים והמוליא מחבירו עליו הרשות שלא הפרישו עם האדם אבל מעשר עני אין צריך להפרישו דסבירא ליה לרבי אליעזר דאפילו ודאי שלא הפרישו מן הכרי אינו טובל שיהא אוכלו במיתה הלכך אינו מפרישו מספק:

וחכ"א קורא שם. [דאם] ודאי לא הפרישו הוי טבל ויהא האוכל מן הכרי במיתה אע"פ שמתוקן לגמרי ואין צריך לתקן אלא להפרישו מעשר עני הלכך מפרישו מספק דספקו טובל: **קסבר ספקו אינו טובל.** הוא הדין לודאי אלא משום דנספקיה נקטינן נקט ספקו. וכיון דספקו אינו טובל קסבר לית בה טובת הנאה דטובת הנאה בטובל ואינו טובל תניא דכתיב[a] ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ודרשינן[b] דבעתידים לתרום הכתוב מדבר ומדכתיב לא יחללו משמע דטובל [והני] דטבלי אלה הרמתן נבעלים לומר שטובת הנאה שנאסר דכתיב את אשר ירימו וכמאן דכתיבא בהו נתינה דמי הלכך דוקא דבטבלי אינה טובת הנאה לבעלים אבל בדלא טבלי לא. ומעשר עני למאן דאית ליה ספקו אינו טובל לית ביה טובת הנאה הלכך יכולה ליהנות ממעשר עני דהפקרא בעלמא הוא ומאן דאמר קורא שם קסבר ספקו טובל דמשום הכי צריך לקרות שם וכל שספקו טובל לית בה טובת הנאה דאינה בכלל ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגו' הלכך כיון דאית ביה הנאה אסור לאתהנויי דמדיליה מתהני ולא מהפקרא כך פירשו רבותי ולא פירשו פלוגתא דטובל ואינו טובל במאי תליא ולאיתי מי שנדחק בפירוש זה הרבה. ובעיני נראה דמאן דסבירא ליה אינו טובל היינו טעמא משום דסבירא ליה לי אפשר שיהא הכרי עלמו חמור מפני מעשר עני המעורב בו יותר ממעשר עני עצמו דבשלמא תרומה בדין הוא שתהא טובלת דכיון שהיא עלמה אסורה לזרו הוא שתאסור תערובתה דכיון דעל כרחו צריך להרימה מן הכרי אינה מתבטלת שם ומע"ה אוסרת אבל מעשר עני שהוא עלמו מוחר לזרים איך יהא תערובתו חמור ממנו היינו טעמא דמאן דסבירא ליה אינו טובל ומאן דסבירא ליה טובל מפיק ליה (טובל) מדרשא וכדתניא בפרק יש מוחרות (יבמות פו.) יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון מעשר ראשון ולא מעשר שני ואפילו מעשר עני מנין תלמוד לומר לא תוכל לאכול בשעריך[c] ולהלן הוא אומר ואכלו בשעריך ושבעו[d] מה שעריך האמור להלן מעשר עני אף כאן מעשר עני ואמר רחמנא לא תוכל: **אמר ליה [אביי] דל"ע ספקו טובל.** [מהני] אתא למדחי פירוקיה דרב יוסף למימר דאמרי קשו מתני' ובריימתא אהדדי דטולי עלמא ספקו טובל אבל לא מלינו למימר דטולי עלמא ספקו אינו טובל דאם כן מאי טעמייהו דרבנן דמגרסי לקרות שם: **לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני.** רבא אמר. רבא אתא לפרוקי מתניתין ובריימתא דלא קשיין משום דמתני' מירי במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכיון שבעל הבית מחלקו ומתנו טובת הנאה שלו ומשום הכי לא קתני במתני' ומעשר עני דהא מיתסרא ביה ובריימתא מירי במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות שמניחו בגורן וכל הרולה ליטול יטול. והתם בספרי[e] דמי כתיב ונתת לגר ליתום ולאלמנה וכתיב והנחת בשעריך כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים *והא"פ בימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו ואית דמפרשי לאיכא בימות הגשמים מחלקו בתוך ביתו והוא אומר בגורן: **אלמא עובדא הנאה איכא ממון.** מדקתני דבהנים שנאסרו בהנאתו טוענין תרומתן: **הא רבי והא ר' יוסי בר' יהודה.** דיקא ר' יוסי בר' יהודה דס"ל דטובת הנאה איכא ממון וסיפא רבי דסבירא ליה דטובת הנאה ממון: **משלם לו דמי עבלו.** דמי חולין שבו ודמי תרומות ומעשרות לפי טובת הנאה שיש לו בהן דסבירא

וחכ"א[a] קורא שם ואין צריך להפריש מאי לאו למ"ד ספקו[b] טובל קסבר אית ליה טובת הנאה וכיון דאית ליה טובת הנאה לא מהניא ולמאן דאמר [אינו] קורא שם קסבר ספקו אינו טובל וכל שספקו אינו טובל לית ליה טובת הנאה ושרי ליה לאיתהנויי

[c]אמר ליה אביי דב"ע ספקו טובל ור' אליעזר ורבנן בהא קמיפלגי רבי אליעזר סבר לא נחשדו עמי הארץ על מעשר עני [c]כיון דאילו מפקר נכסיה והוי עני ושקל ליה הוא לית ליה פסידא ורבנן סברי נכסיה לא מפקר איניש דמירתת דלמא זכי בהו איניש אחרינא הלכך נחשדו רבא אומר [c]כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית דכתיבא ביה נתינה [1]ונתת ללוי לגר וגו' משה"ה אסור ליה לאיתהנויי כאן במעשר עני המתחלק בתוך הגרנות כיון דכתיב ביה [2]והנחת בשעריך שרי ליה לאיתהנויי: כהנים ולוים נהנין לי יטלו כו': אלמא [c]טובת הנאה אינה ממון אימא סיפא כהנים אלו ולוים אלו נהנין לי יטלו אחרים אבל להני לא אלמא טובת הנאה ממון אמר רב [c]הושעיא לא קשיא הא רבי והא ר' יוסי ב"ר יהודה דתניא [c] [2]הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם לו דמי טבלו דברי רבי רבי יוסי בר"י אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי דרבי

שנאנס או שלא מצא עניים ניתן להם הלכך כי משכח עניים מיבעיא ליה למיתב להו [d] וכההוא מעשר כיון דכתיב ביה נתינה אית ביה טובת הנאה ומי דקתני בברייתא דיכולה ליהנות ממעשר עני בשומו המתחלק בעוד שהוא בגורן דההוא כתיב ביה והנחת בשעריך דהיינו בשעת הגורן וההוא לית ביה טובת הנאה דהא מיהו מנח ליה התם ושקיל ליה כל מאן דבעי ואהכי שריא לאיתהנויי ביה: **יטלו כעל כרחו.** מתנת כהונתם דלאו דידיה קא שקלי אלא דלהון. אלמא מדקתני יטלו בעל כרחו דטובת הנאה דאית ליה אפשר למיתן להכן וללוי אחר שמחזיק לו טובה לא הוי ממון ולא מיתחזי כמאן דמיתהני מיניה: **אימא סיפא כו' יטלו אחריים.** אבל להני מלי לעבכ דלא שקלי אלמא טובת הנאה ממון: [1]**דרבי** [1]**אומר.** משלם לו דמי טבלו סבר דטובת הנאה שהיא שלו בחותם מתנות בהלי טבל שהיא נותן לכהן שילה הוי ממון ולהכי משלם לו דמי כולו:

ורבי

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"ט מהל' מעשר הלכה כ ג סמג עשין קלו (מור יו"ד סי' שלא):
כז ב מיי' פ"ז מהלכות נדרים הלכה י:
כח ג מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ד:

הגהות הב"ח

(a) גמ' מאי לאו למאן דאמר ספיקו אינו טובל קסבר לית ליה טובת הנאה וכיון דלית ליה טובת הנאה שרי ליה לאתהנויי ולמאן דאמר קורא שם קסבר ספיקו טובל וכל שספיקו טובל אית ליה טובת הנאה ולא שרי ליה לאתהנויי כנ"ל: (b) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' ר' אליעזר דאומר וכו' דקיל טלי דאי דאין בה טובת הנאה אינה ממון אלא דאין ספיקו טובל מה שאין כן בתרומה: (c) ד"ה אמר ליה אביי וכו' לא רבי אליעזר. נ"ב כלומר ואמרי אהדדי: (d) ד"ה רבנן וכו' דהא דאמרת דמיפקר: (e) ד"ה במעשר עני וכו' דהו דבהנאה מעשר וכו' שהוא בגורן דההוא לא כתיב ביה נתינה אלא והנחת בשעריך כנ"ל והדר"ת: (1) ד"ה דרבי דאומר משלם וכו' שהיה לו בחותם מתנות:

פירוש הרא"ש

וחכמים אומרים קורא שם. נלפוטו לו בדרומו וקבינות מקום הוי בספרים: ואין צריך להפרישו. כי אין צריך ליתן לעניים מספק: קסבר שספקו אינו טובל. אינו אוסר משום טבל והוא הדין נמי ודאי אינו טובל ודאי הוא ודאי הוא הדין ספקו נמי דהא נזרו על הדמאי והאי דנקט ספקו משום דבדמאי איירי וכל שספקו אינו טובל אין בו טומת הנאה לבעלי דכיון דיכול לאכול הטבל בלא הפרשת מעשר עני הוי כאילו לא כתיב בהו ונתת דאי בני לא מפרשי ולא יהיב הלכך לא משיב טומת הנאה כי יהיב לים: כאן במעשר עני המתחלק בתוך הבית. בספרי דמי להני קראי אהדדי דכתיב ונתת ומתיב והנחת בשעריך דלא יפסד בגרנה הרגיל ביה שמונה בגורן קרינן ביה והנחת בשעריך ואין בו [טובת הנאה] בימות הגשמים לריך לבכאלו לבית שלא יפסד בגרנה הרגיל ביה ונתת ויש בו טובת הנאה:

מסורת אור השלם

1. כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה ואכלו בשעריך ושבעו: דברים כו יב
2. מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך: דברים יד כח

גליון הש"ם

בהר"ן ד"ה רבא אמר יבו' והא"ב. עיין יומא דף ק ע"א תד"ה מ"ע:

תוספות

קורא שם. ומפרשו לעצמו דהמוליא מחבירו עליו הרשות דשמא עם האדם הפרישו ואין צריך להפרישו כלומר אין צריך לתתו לעני: ספקו אינו טבל. כלומר ספקו אינו אוסרו משום טבל דכי עמי לא הוקרם מעשר לאכול הימנו ולאו דוקא ספיקו דס"ל דלא דהוי כדאמרינן לקמן ופלה [נאם] לא הימם אין טובלין התבואה וכיון דספקו אינו טובל ודאי לית ביה טובת הנאה ושרי לאיתהנויי ומימה מה ענין טובל אבל טובת הנאה אלא דיש דטובת הנאה נפקא לן בפרק הזרוע (חולין קלא.) דהכי דכתיב בהו ונתת אית ביה טובת הנאה והכא לא כתיב ונתת ואומר הר"ם דודאי טובל דכתיב אלא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו ודרשינן (סנהדרין פג.) בעתידים לתרום הכתוב מדבר וכיון דכתיב בהו ירימו ואם"ם צריך לקרות שם וכו'. מתניתין כרבנן ובריימתא כר"ל: דלמא רב"ע שאינו טובל. אבל אינו טובל לא מצי למימר דא"ל אמאי קורא שם: לא נחשדו עמי הארץ וכו'. דאין לו הפסד: במעשר עני המתחלק בתוך הבית. דאמר בפרק הזרוע (חולין קלא.) מעשר עני המתחלק בתוך הבית יש בו טובת הנאה כדכתיב ונתת ונתת לגר וליתום ולאלמנה ובשעריך כתיב אבל בימות הגשמים יניחו בבית אין יטוף מן הגשמים הלכך לא מתחלק בבית ואז יש בו טובת הנאה לבעלים: אלמא טובת הנאה אינה ממון איטא ר"פא וכו': [דרבי סבר] טובת הנאה ממון. ולכך משלם דמי תרומה שבו ורישא לרבי יוסי בר' יהודה וסיפא רבי:

מוסף רש"י

וחכ"א קורא שם ואין צריך להפרישו. דכיון שקרא עליו שם יצא הכרי מתורת טבל ושאר המעשרות הוא צריך להפרים על מנתן. לפי שצריך להפרים ממעשר ראשון תרומת מעשר ולאיתנה לכהן, שהיא כמיתה לזרים, ומעשר שני צריך להעלותו לירושלים ולאכלו (מכות יז.). טובת הנאה. דבר מועט, דתניא (בכורות מז.) רשאי ישראל לומר לחבירו הילך פלס ויקן כל תרומותיך לכן כתי כהן, והייטו טובת הנאה שיש לו לישראל בחלה ו שרשאי לתתה לכל כהן שירלה וליטול דבר מועט מאותו של כהן כשביל שיתנה לו (פסחים מז:). משלם לו דמי טבלו. אף דמי תרומה ומעשר שנו (קדושין נח:). אלא דמי חולין שבו. אבל בתרומה ומעשר אמר ליה לאו בעל דברים דידי אח, ובשיבא כהן גם הוא לחוכנו יתחנו ויאמר לא לך אתנה כי אם לכהן אחר (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com